Fakta 2026:6

Handel med föremål av hotade arter

Leopardpäls. Källa: Naturhistoriska riksmuseet.

Information till dig som kan komma i kontakt med kommersiella aktiviteter där föremål från utrotningshotade arter kan förekomma.

CITES reglerar handeln med hotade arter

Många av världens djur- och växtarter hotas av utrotning till följd av den handel som sker med dessa arter. För att skydda hotade arter och bevara den biologiska mångfalden har Sverige tillsammans med 184 länder samt EU-kommissionen kommit överens om att reglera handeln (kommersiell aktivitet). Denna överenskommelse kallas för CITES-konventionen (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). Konventionens syfte är att skydda och bevara hotade arter för framtiden, genom att reglera handeln med dem.

I EU är reglerna striktare

Europeiska unionen (EU) har infört CITES-konventionen inom EU genom en särskild lagstiftning, CITES-förordningen (EG 338/97). I CITES-förordningen är handeln för vissa arter mer strikt reglerad än i CITES-konventionen. Vidare finns särskilda införselregler för att få föra in CITES-arter till Europeiska unionen från tredje land, läs mer om det under rubriken *CITES-tillstånd för export och import*.

A-listade arter kräver CITES-intyg

De arter som på grund av handeln är utrotningshotade har störst skyddsbehov. De är enligt CITES-förordningen så kallat A-listade. För handel med A-listade arter krävs generellt sett alltid ett CITES-intyg. I Sverige är det Jordbruksverket som utfärdar CITES-intyg.

B-listade arter ska ha dokumenterat laglig grund

Arter som riskerar att bli utrotningshotade om handeln inte kontrolleras är så kallat B-listade. För att få handla med B-listade arter ska laglig bakgrund vara styrkt, i alla led, genom dokumentation. Det är särskilt viktigt att transaktionskedjan kan styrkas, det vill säga det ska gå att spåra bakåt varifrån en art eller delar av en art kommer.

Länsstyrelsen Stockholm

Detta är kommersiella aktiviteter

- **Att köpa, sälja, byta eller hyra ut**
- **Att erbjuda sig att köpa eller sälja, till exempel genom annons**
- **Att visa upp mot ersättning eller på annat sätt använda i vinstsyfte**

Gåvor med hotade arter

Du får ge bort CITES-föremålet till någon, men utan krav på att du ska få något tillbaka. Du bör då skriva ett gåvobrev där det står att föremålet skänks bort som gåva utan krav på motprestation, och att mottagaren inte får sälja eller använda föremålet i kommersiellt syfte. Gåvobrevet ska vara daterat och undertecknat av dig och mottagaren, samt medfölja CITES-föremålet till den nya ägaren.

Om du inte vill behålla ditt föremål, fråga gärna först ett museum eller liknande om intresse finns att ta emot det. Annars är det okej att slänga det. Tänk bara på att uppstoppade djur, framför allt äldre, kan klassas som miljöfarligt avfall och ska lämnas in till din återvinningscentral.

Exempel på CITES-föremål

- Pälsar, fällar eller andra produkter från exempelvis tiger, leopard, gepard, ozelot, varg, lo eller brunbjörn.
- Elefantbetar, föremål som innehåller elfenben eller andra delar av elefant.
- Elfenben från andra djur än elefant, till exempel valrossbetar, valtänder eller flodhästbetar.
- Noshörningshorn eller andra föremål som innehåller delar av noshörning.
- Jakttroféer och uppstoppade djur som exempelvis de flesta europeiska rovfåglar och ugglor.
- Sköldpaddsföremål, koraller och vissa snäckor.
- Musikinstrument som är tillverkade av elfenben, sköldpaddsskal, pärlemor eller särskilda träslag, till exempel riopalisander/brazilian rosewood (*Dalbergia nigra*).
- Möbler tillverkade av riopalisander/brazilian rosewood (*Dalbergia nigra*), till exempel danska möbler från 1950- och 60-talet.

Uppstoppad krokodilunge.
Källa: Naturhistoriska riksmuseet.

- Accessoarer och andra föremål i krokodil-, orm- eller ödleskinn samt produkter av rockor och hajar. Exempelvis väskor, plånböcker, skor, bälten, klockarmband, skinn eller uppstoppade djur.
- Kaktusar, orkidéer och fjärilar.

Vad gäller för elfenben?

Sedan år 2022 är grundregeln att all kommersiell aktivitet med elfenben är förbjuden inom EU. Detta gäller såväl råelfenben som bearbetat elfenben. Med anledning av ovanstående utfärdar inte heller Jordbruksverket några CITES-intyg för handel med råelfenben, eller CITES tillstånd för export eller återexport av råelfenben till länder utanför EU.

Ska du handla med bearbetat elfenben finns möjlighet att få undantag från förbudet genom att söka CITES-intyg hos Jordbruksverket.

Traditionellt sett kallar man betar från elefanter för elfenben, men även tänder från marina däggdjur som kaskelot, narval, späckhuggare, valross och flodhäst förekommer i handeln och säljs ibland som elfenben. Vid handel med elfenben från dessa arter krävs ett CITES-intyg eller bevis på föremålets lagliga bakgrund, beroende på hur arten är listad.

Armband av elfenben kräver av CITES-intyg vid handel.

Vad gäller för reptiler?

Alla arter av krokodiler, gavialer, alligatorer och kajmaner är CITES-arter, liksom alla arter av pyton- och boaormar. Ett föremål som innehåller reptil- eller ödleskinn får inte säljas innan det har artbestämts. Det är viktigt att veta exakt vilken djurart som ingår i föremålet för att kunna säkerställa om CITES-intyg behövs vid handel.

CITES-tillstånd för export eller import

Det krävs generellt sett alltid export- och importtillstånd, så kallad CITES-tillstånd, om ett föremål av en CITES-art ska lämna EU eller importeras till EU. Ska du exportera från eller importera till Sverige söker du CITES-tillstånd hos Jordbruksverket. Som antikhandlare eller auktionist bör du alltid upplysa kunderna om att CITES-föremål måste ha exporttillstånd för att kunna lämna EU.

Undantag för kravet på CITES-intyg

För föremål bearbetade före den 3 mars 1947 finns ett undantag från kravet på CITES-intyg. Det kan exempelvis vara elfenbenssniderier, läderprodukter eller uppstoppade djur. Vid eventuell myndighetskontroll måste både säljare och annonsör på ett trovärdigt sätt kunna styrka att föremålen är bearbetade före den 3 mars 1947. Undantaget gäller inte obearbetade föremål som till exempel råelfenben eller narvalständer.

Annan reglering av handel med europeiska vilda arter

Om arten inte omfattas av CITES kan det ändå vara olagligt att handla med arten eller med föremål av arten utan dispens. Exempelvis så är alla fågelarter som lever vilt inom Europeiska unionens europeiska territorium samt djur och växter som har markeras med ”N” eller ”n” i artskyddsförordningen skyddade. Det betyder att det inte är tillåtet enligt artskyddsförordningen att förvara dem för försäljning, bjuda ut dem till försäljning, sälja dem, köpa dem eller byta dem.

Det finns dock undantag från förbudet och de räknas upp i paragraf 30 i artskyddsförordningen. Ett exempel är om fågeln har dödats med stöd av jaktlagen. Om inget av undantagen i paragraf 30 är uppfyllda behövs en dispens från Naturvårdsverket för att det ska vara tillåtet att sälja arten eller föremål av arten.

Straffbart att bryta mot CITES-reglerna

Den som bryter mot EU:s förbud mot kommersiella aktiviteter och handlar med CITES-arter utan att kunna bevisa laglig bakgrund eller utan att ha de nödvändiga dokumenten begår ett artskyddsbrott och kan åtalas för detta. Straffskalan för artskyddsbrott sträcker sig från böter upp till fyra års fängelse

Hur kan jag ta reda på vad som gäller för mitt föremål?

Undvik i möjligaste mån att handla med föremål av djur och växter som du misstänker kan vara tillverkade av hotade arter. Då hjälper du till att minska efterfrågan på arterna och risken minskar att de utrotas.

Generellt sett ligger det dock på både köparen och säljaren att försäkra sig om vad det är för art, och vilka regler som gäller för den arten. Använd med fördel EU:s söktjänst för CITES: Species+, se länk på nästa sida. Titta även i artskyddsförordningens bilaga 1.

Länsstyrelsen tillhandahåller inte själv någon artbestämning så här behöver du vända dig till en oberoende expert eller något museum om du behöver hjälp med artbestämning. Ibland kan även DNA-analys krävas för att artbestämma, detta är då en kostnad som du själv står för om du vill att föremålet ska ingå i en kommersiell aktivitet.

Om du är osäker på vilka regler som gäller för ditt föremål, kontakta oss på Länsstyrelsen eller Jordbruksverket. På Jordbruksverkets webbplats finns information om vad som gäller för olika artgrupper och produkter som förekommer i handeln.

Uppstoppad tobisgrissla.
Foto: Länsstyrelsen Stockholm.

Öppet öga

Du kan tipsa din länsstyrelse om du ser något som verkar misstänkt olagligt, se länk nästa sida.

Mer information

Omfattas arten av CITES? Sök på: Species+

Import av CITES-arter, sök på: sidan Tillstånd för import, Jordbruksverket

Öppet öga, längst ner på sidan Sälja och konservera vilda växter och djur, Länsstyrelsen Stockholm

KONTAKT

Mer information kan du få av Länsstyrelsens enhet för natur- och viltärenden
Tfn: 010-223 10 00
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Utgivningsår: 2026

Författare: Kristina Lunnemo och Karolina Wallin
ISBN: 978-91-7937-438-9
Foto: Leopardpäls, krokodil, elfenbensarmband – Naturhistoriska riksmuseet/Annica Roos